

Юлія Цигвінцева

УДК 811.161.2 (81`37)

Нові омоніми в поняттєвій системі сучасної української мови

Стаття присвячена дослідженню ролі нових омонімів у сучасній українській мові. На матеріалі текстів публіцистичного, художнього та розмовного стилів виокремлено омоніми – наслідки універбації та омоніми – наслідки повторного використання суфіксальної словотвірної моделі.

*Процеси універбації проаналізовано на прикладі різних за категорійним значенням назв: предметів (**материнка, цифра, читалка**), осіб (**совок**), явищ (**негатив, корона**), фінансових платежів (**комуналка**). З'ясовано природу нових омонімів, утворених за допомогою повторного використання словотвірної моделі – у межах тієї самої словотвірної категорії похідних (**народник, телевізійник**) і в різних (**мовник**).*

Показано функціональний потенціал нових омонімів, доведено їхню важливість для мовців та цінність для розвитку поняттєвої системи сучасної української мови.

***Ключові слова:** мовна компресія, неосемантизм, новий омонім, повторне використання словотвірної моделі, універбація*

Цінність мовної одиниці визначається її зорієнтованістю на дійсність, мовленнєвим виявом певного фрагмента навколишнього світу, тобто здатністю відображати концептуальну картину світу спільноти в певний період її діяльності. Оскільки концептуальна картина світу явище динамічне, то і мовна картина світу зазнає перетворень. Ми отримуємо велику кількість нових понять, які мають бути названі. Для позначення нових понять використовуємо нові слова, серед яких і нові омоніми, або слова з уже наявною в мові формою, але з новим значенням.

Науковий інтерес до омонімів у різні періоди розвитку мовознавства виявляли українські лінгвісти О. О. Потебня, Л. А. Булаховський, М. А. Жовтобрюх, Л. А. Лисиченко, М. П. Кочерган, Ю. О. Карпенко, Н. Ф. Клименко, О. О. Тараненко, Т. О. Грязнухіна, О. М. Демська; закордонні дослідники: Б. Трнка, С. Ульман, В. В. Виноградов, Д. М. Шмельов, О. І. Смирницький, О. О. Реформатський, Л. О. Новіков, Л. В. Малаховський, Ю. Д. Апресян та ін. Важливим для осмислення проблеми омонімів є «Словник омонімів української мови» О. М. Демської та І. М. Кульчинського, що містить понад шість тисяч реєстрових слів і спрямований на якомога глибше висвітлення семантичних відмінностей формально однакових мовних знаків. Цінними є також академічні видання «Словник української мови» в 11-ти

томах», укладений колективом Інституту мовознавства АН УРСР під керівництвом академіка І. К. Білодіда (далі – СУМ-11) та «Словник української мови: В 11 томах. Додатковий том: у 2-х кн.», укладений в Інституті української мови НАН України за редакцією Л. В. Мовчун під керівництвом П. Ю. Гриценка (далі – СУМД).

Новий омонім, як і будь-яка нова одиниця, засвідчує появу нового поняття. Сьогодні дослідження омонімів залишається перспективним і в контексті вивчення виникнення інновацій. З-поміж нових омонімів на основі текстів публіцистичного, художнього та розмовного стилів виокремлюємо похідні – наслідки універбації та повторного використання суфіксальної словотвірної моделі.

Термін *універбація* запропонував О. В. Ісаченко. За словами дослідника, явище універбації включає «процеси, пов'язані зі втратою семантичного членування», що є одним із законів розвитку лексики взагалі» [3: 340]. Дослідники цей спосіб творення називають стягненням, семантичною конденсацією, семантичною компресією, еліпсисом, згортанням найменувань, а найчастіше – універбацією, або універбізацією. О. В. Ісаченко виокремлював кілька способів універбації: осново- та словоскладання, еліптичний пропуск одного з членів сполуки, зрощення, афіксальне словотворення, усічення, абрєвіацію тощо.

Н. Ф. Клименко зазначала, що універбація ґрунтується на відношенні семантичної еквівалентності між твірним словосполученням і похідним словом [5: 749]. Отже, наслідком універбації є похідне слово, яке за формою співвідносне лише з одним словом, а за змістом – зі словосполученням. Дослідниця трактувала універбацію як «різновид суфіксального способу словотворення, при якому словосполучення з допомогою суфіксації згортається в слово» [Там само: 749]. Ми дотримуватимемося широкого трактування терміна *універбація*, залучаючи до універбів не тільки суфіксальні утворення, а всі випадки мовної конденсації.

Способом універбації утворена значна частина неологізмів у сучасній українській мові. Предметом нашого зацікавлення стали нові слова, форма яких уже наявна в мові та знайома мовцям. На прикладі цих одиниць детальніше проаналізуємо універбацію як механізм творення лексем із уже відомою формою та новим значенням, що стають новими омонімами до відомих слів.

Серед виявлених нових омонімів виокремлюємо кілька груп лексики з різним категорійним значенням, а саме: назви технічних приладів, знарядь та деталей (*материнка, плазма, цифра, читалка*), назви установ (*гу-ма*), осіб (*совок*), явищ (*негатив*), хвороб (*корона*), фінансових платежів (*комуналка*) тощо.

Найчисленнішу підгрупу становлять назви технічних пристроїв та деталей. Так, іменник *материнка* в мовленні фахівців з інформаційних те-

хнологій (ІТ) вживається як еквівалент до сполуки *материнська плата*, пор.: *Що робити, якщо материнка не запускається?* (МОУО, 27.06.19); *У системі живлення материнських плат серії TUF GAMING Z590, реалізований за схемою 14 + 2 фаз живлення, застосовуються силові модулі Dr. MOS, кожен із яких містить драйвер* (Rozetka, 24.01.22); *Пробував запускати комп'ютер з від'єднаним кабелем монітора від роз'єму материнки – та сама історія – 5 гудків і запуск* (ФБ, 17.02.21). Хоча в СУМ-11 лексема зареєстрована з єдиним значенням «пахуча трав'яниста рослина родини губоцвітих із дрібними бузково-рожевими квітками; використовується в парфюмерній промисловості» (СУМ-11 IV: 645). Функціональний потенціал іменника *материнка* засвідчують сполуки *бюджетна материнка, класична материнка, роз'єм материнки, материнка ноутбука, запускати материнку*. Лексема *материнка* та сполука *материнська плата* є розмовними еквівалентами до словосполучення *системна плата*, що походить з англійської мови, де **motherboard** – «основна плата ... ПК, на якій зазвичай розміщують процесор, ОЗП, контролер шини, головні порти вводу-виводу і різними шини розширення» (АУТС: 334). Синонімію сполук ілюструють сучасні тексти, напр.: *Одним з найважливіших елементів комп'ютера є системна, вона ж відома як материнська, плата* (ІРкеу, 27.06.17).

Іменник *цифра* зафіксований у СУМ-11 зі значеннями: 1. Знак, що позначає число; // Кілька знаків, що позначають одне (складне) число. 2. розм. Число, кількість чого-небудь; // Показник чого-небудь, виражений у числах; // Сума, певна кількість грошей (СУМ-11 XI: 222). Сучасні тексти засвідчують два розмовні інакші значення цього слова: те саме, що *цифровий фотоапарат*, напр.: *Фотограф Джунку Нисимура з неймовірного міста Токіо рішує продовжує знімати на плівку та навіть не має наміру переходити на цифру* (ФБ, 04.07.17); *Як правильно фотографувати в нічний час на «цифру»* (Zkan, 19.08.21) та *цифровий формат, цифрова форма подання (інформації)*, напр.: *На Рівненщині стартує освітній проєкт «Цифра в кишені», у межах якого для мешканців громад проводитимуть безкоштовне навчання щодо користування онлайн-послугами* (Укрінформ, 23.07.21). Слово в другому значенні демонструє значний словотворчий потенціал. Нині вживають похідний прикметник-неосемантизм *цифровий* зі значенням згаданого вище терміна інформатики «який переводить інформацію в цифровий формат за допомогою електронних систем. // Признач. для оброблення, зберігання, передавання і т. ін. такої інформації» (СУМД II: 53), іменник *цифровізація* зі значенням «переведення в цифровий формат» та дієслово *оцифрувати* [заціфрувати – Ю.Ц.] – «перевести в цифровий формат» з похідними від нього *оцифрувати, оцифрування*, пор.: *Про особливості реалізації та мету проєкту розповіла Суспільному заступниця голови РОДА з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації* Іванна Смачило (Suspilne, 22.09.21). *Вінниччина* відзначає

значний прорив у агроінноваціях: вже **оцифрували** перше поле. Відтепер фермери зможуть «керувати» полями за допомогою додатку у смартфоні або у комп'ютері (ФБ, 23.09.21).

Іменник *читалка*, відомий з розмовним значенням «Те саме, що **читальня**» (СУМ-11 XI: 337), нині набув нового змісту – програма, за допомогою якої можна читати електронні книжки в різних форматах, напр.: *ReadEra – читалка для книг, дозволяє читати книги безкоштовно, без Інтернету в форматах FB2, PDF, EPUB, Microsoft Word (DOC, DOCX, RTF), DJVU, Kindle (MOBI, AZW3), TXT, ODT та CHM (GP, 09.01.21)*, а також пристрій, на якому можна читати електронні книжки, напр.: **Читалка, смарт або планшет? Що обираєш ти?** (ФБ, 19.02.21). Спостерігаємо явище семантичної конденсації, за якого сполуки *пристрій для читання й програма для читання* на позначення такої реалії замінила однослівна номінація *читалка*.

Прикладом сучасної омонімії є іменник *совок*, який у СУМ-11 поданий зі значенням «Лопатка з загнутими догори бічними краями і перев. короткою ручкою; // Пристрій, що формою нагадує таку лопатку» (СУМ-11 IX: 436). Однак тексти засвідчують інший його зміст, пор.: *Остан Бендер також давав поради, як обходити чинне законодавство. Думаю, що це – «совок», який залишився далеко в минулому* (УНІАН, 19.01.21); *Євген Головаха відповів Лізі Богуцькій, яка обізвала його «совком»* (ВЗ, 04.02.20); *Тепер ми бачимо, що в нас поширюється практика західного світу, яка, на противагу «совку», не толерує академічній недоброчесності* (ДТ, 14.07.20). СУМД реєструє нове значення жаргонізму: *совок* – «житель, громадянин Радянського Союзу з усіма ідеологічними, політичними і поведінковими вадами, спричиненими умовами життя в Радянському Союзі» (СУМД II: 407). Однак приклади дають змогу трактувати лексему ширше – як світогляд, спричинений умовами життя в СРСР чи симпатіями до цього ладу, що виявляється в ідеологічних, політичних і поведінкових реакціях індивіда. Л. О. Ставицька в словнику «Український жаргон» визначає лексему як «щось пронизане радянською ідеологією» (УЖ, с. 306). Іменник уживають у лапках і без, стабільно – з негативною конотацією, зневажливим, презирливим відтінком: **Тест на «совок» дуже простий – ви співчуваєте загиблим лікарям – чи ні** (Д, 12.05.20); **Якось так склалося, що совок (не)вмирущий, любляв чорно-біле** (ФБ, 06.02.21). Дослідники вважають, що лексема є універбом і походить від російських сполук *Советский Союз, советский человек*.

Активно вживають нині результат усічення прикметника *негативний* – іменник *негатив*. Цей новий омонім використовують у широкому контексті в різних сферах сучасної мовної практики, а саме: побутовій: *Нас змушують бачити тільки негатив, нас програмують на бідність і на відчай* (ФБ, 02.02.21), професійно-діловій: **Негатив і політика**. які «ломи»-

влогери становлять загрозу (ІМІ, 31.08.20), науковій: *Далі йде негатив: абсолютно недостатнє фінансування космічної програми, зношеність основних фондів підприємств, неможливість впровадження нових технологій, критичне старіння кадрів* (Наука, 15.12.20), мові ЗМІ: *«Не пишу, коли мене щось тривожить. **Негатив** ламає зсередини, а творити можу тільки в гармонії»* (ВЗ, 18.09.18) тощо. СУМД фіксує його як новий омонім зі збірним значенням «Властивості, риси або факти, події, що викликають несхвалення, незадоволення, негативні емоції» (СУМД II:114), адже в СУМ-11 він зареєстрований тільки як термін фотографії «Зображення на світлочутливій плівці чи пластинці, в якому світлі місця знімка виходять темними, а темні – світлими; // Плівка чи пластинка з таким зображенням» (СУМ-11 V: 276). Часто лексему сполучають з іменником *стан*, напр.: *Заганяють його [суспільство – Ю.Ц.] в стан негативу і приреченості», – заявив Подоляк* (ДТ, 16.12.20), прикметниками *політичний, суспільний, найбільший*, напр.: *Весна нівелює політичний негатив* (Д, 29.04.14); *Яценюк, який більше року тому пішов з посади прем'єр-міністра з рейтингом в межах статистичної похибки, увібравши весь суспільний негатив, прямо сказав Порошенку, що тепер люди не розрізняють, де БПП, а де «Народний фронт»* (УП, 22.05.17), дієсловами *заганяти в, нівелювати, вбирати, звучати, сіяти, отримувати* та ін., напр.: *До того ж упродовж останнього десятиліття Довгий, як суха губка, **вбирав у себе тільки негатив*** (РПР, 26.06.17); *...Для них усі однакові, а відповідно й **негатив отримують** усі* (УП, 22.05.17), Цей неосемантизм перебуває в антонімічних відношеннях з лексемою *позитив*: *Якщо взяти людське життя у глобальному [глобальному – Ю.Ц.] масштабі, то можна виділити кілька наріжних моментів, які є однозначно **або позитивом, або негативом*** (Zaxid, 10.11.17).

Прикладом усічення є також іменник *корона* – розмовна назва вірусу, який спричинив спалах коронавірусної інфекційної хвороби, що стався в грудні 2019 року. Назву *коронавірус* науковці пояснюють наявністю особливого кільця на поверхні вірусної частки з булавоподібних виростів, що нагадує корону. Іменник *корона* – звичний за формою та коротший – став популярним у мовленні: *Встигли ще пару лабораторних виконати – це +. **Ох, корона-корона...*** (ФБ, 09.10.20); *Українська книжка, як і українськомовна загалом, – це те, на чім у буремну **добу лютування «корони»** ... тримаються, власне, ті крихти українськості, що досі залишаються у нас із вами **попри всі негаразди*** (ФБ, 16.09.20). Інколи його вживають у публіцистичних статтях, наприклад: *Попри те, що в області **лютує «корона», гірськолижний курорт «Буковель» продовжує працювати, правда, в режимі посиленого карантину*** (ДТ, 03.03.21). Для увиразнення негативної конотації лексема сполучається з прикметниками *ворожа, вбивча*, напр.: *Невже ми прагнемо під **ворожу корону з її убивчими вірусами?!*** (ФБ,

19.04.20). Спорадично входить до складу нових композитів, як-от : *Далі більше: корона-вакцино-експерт, трохи збиваючись на незнайомих термінах, обурюється: «Окрім цього, вакцина містить рекомбінантний аденовірус шимпанзе!!!»* (ФБ, 28.02.20).

Іменник *комуналка*, зафіксований в СУМЖ із розмовним значенням «Комунальна квартира; квартира, яка надається міськими господарством для заселення кількома родинами» (СУМЖ: 452), сьогодні вживають і як розмовний відповідник до словосполучення *комунальні послуги*, пор.: *Допомоги зі сторони не маємо, виживаєм як можемо, у мене є батьки-пенсіонери, але їх статків ледве вистачає на комуналку, харчі та ліки* (ФБ, 15.02.21). З цим значенням лексему подають укладачі СУМД (СУМД I: 476). Універб функціонує в текстах з іменниками *оплата* (чого? за що?): *Кабмін пообіцяв частково відшкодувати витрати на оплату комуналки* (Д, 19.03.20); *заборгованість* (за що?): *В Україні заборгованість за комуналку зростає до 73 мільярдів гривень* (ДТ, 30.01.21); *тариф* (на що?): *Людей обурює зростання тарифів на комуналку, яке відбулося з січня 2021 року* (ФБ, 20.02.21); прикметниками *горезвісна, коштовна, дорога*, напр.: *Горезвісна комуналка вкотре придушила середній клас, за рахунок якого останніми роками в країні затикають усі дірки* (ДТ, 31.03.17); *Коштовна комуналка: через борги в українців починають відбирати квартири* (УНІАН, 05.02.17).

Продуктивним шляхом виникнення нових омонімів є утворення слів від тих самих основ за допомогою однакових афіксів. Російська лінгвістка О. П. Єрмакова щодо цього зауважує, що в деяких слов'янських мовах спостерігаємо повторну реалізацію словотвірної моделі, що базується на «використанні наявної в мові семантики похідної основи і твірного афікса», унаслідок чого з'являються, наприклад, такі російські нові омоніми, як *нічник* «особа, що працює вночі», «нічний ресторан», «тварина, активна вночі» до вже відомого слова зі значенням «лампа слабкої напруги» тощо [2: 239, 241]. Оскільки між такими одиницями неможливо встановити ієрархічних зв'язків, дослідниця вважає їх близькими до омонімів. Розглядаємо такі лексеми як власне нові омоніми. Завдяки повторній реалізації моделі словотворення утворюється кілька назв всередині однієї словотвірної структури. Словотвірна категорія назв осіб, наприклад, представлена такими новими омонімами: *державник, народник, телевізійник*.

Яскраво явище повторення словотвірної моделі демонструє іменник *народник*, утворений від прикметника *народний* за допомогою продуктивного суфікса *-ик*. Новий омонім *народник* функціонує зі значенням «той, хто грає на народних інструментах або виконує народні танці». У СУМ-11 лексема зафіксована лише зі значенням «прихильник народництва» (СУМ-11 V: 176). Проте в розмовній практиці цей іменник відомий давно. Отже, вважаємо за необхідне розрізняти узусні нові омоніми та лексикографічні

нові омоніми, які давно функціонують у мові, але не фіксовані словниками. Іменник *народник* належить до лексикографічних інновацій. Сучасні тексти засвідчують таке нове вживання іменника, напр.: *Немає майданчиків для виступів. Якщо ти – народник, то виступаєш в Академічному палаці* (Weche, 16.09.21); *По-третьє, Ніжинське училище я закінчив як народник, а в Харківському інституті культури (нині – Харківська держава академія культури) навчався на хоровому факультеті* (КК, 16.09.21); *Невгамовний батл народників після майстер-класу гуцульських танців* (ФБ, 05.07.19). У деяких контекстах новий омонім реалізує словотворчий потенціал в композитах, що унааявнюють гіпо-гіперонімічні зв'язки, пор.: *На другому концерті фестивалю «Нитки Шоренкова» виступили знаменитий композитор, піаніст-віртуоз Максим Шоренков та духовик-народник Максим Бережнюк* (ВМР, 26.03.18); *Творчі успіхи хореографів-народників* (ФБ, 18.04.17) тощо.

За схожою моделлю утворився іменник *телевізійник*, зафіксований у СУМ-11 зі значенням «майстер телеателъє» (СУМ-11 X: 60) та вживаний у нових контекстах сьогодні з іншим значенням, напр.: *Радійник, телевізійник, мовник вищого ґатунку з прекрасним інтелектуальним бекґраундом* [бекґраундом – Ю.Ц.] (ФБ, 18.11.20); *Журналісти-телевізійники продовжують навчання у «Школі якісних медіа» онлайн* (ДМ, 07.05.20); *Хай платять за рекламу товару – так думають телевізійники, а державники не думають про це зовсім* (ФБ, 03.08.19); *Як зізнаються колеги-телевізійники, вони не просто підготували якісні сюжети, а й, завітавши на виставку, залюбки ознайомлювалися з понад трьома сотнями найкращих фотографій* (Д, 24.10.14); *Нині до журналістів та працівники сфери радіо долучилися телевізійники, представники інтернет-ЗМІ* (УНН, 16.11.19). Обговорюваний новий омонім, утворений за допомогою суфікса **-ник** на позначення особи, подано в СУМД: 2. розм. Працівник телебачення (СУМД II: 443). У мові побутує також фемінітив *телевізійниця*, напр.: *Померла відома волинська телевізійниця* (Волинь24, 02.11.20).

Повторна реалізація словотвірної моделі можлива й у межах різних словотвірних категорій похідних. Наприклад, іменник *мовник* у СУМ-11 поданий з розмовним значенням «1. Те саме, що **мовознавець**; 2. Викладач мови і літератури в школі; викладач мови в інституті» (СУМ-11 IV: 60). Сучасні тексти ж засвідчують його інакший зміст, пор.: *Локальне радіо планували відкрити до кінця року, але зіткнулися з низкою процедур, які значно уповільнили запуск власного мовника* (Д, 15.06.18); *«Колектив громадського мовника приносить щирі співчуття рідним та близьким Миколі Теремка», – йдеться в повідомленні телеканалу* (ДТ, 16.05.20). Тобто нині лексема набула нового значення «теле- чи радіостанція, яка веде трансляцію, суб'єкт інформаційного (медійного) простору» (СМ: 74). Слово з такою семантикою утворилося від дієслова *мовити* за допомогою іменни-

кового суфікса **-ник**, який має омоніми з категорійними значеннями «істота» та «неістота». Це призвело до появи омоніма в уже відомого іменника *мовник*.

Розглянуті іменники-універби з новими значеннями утворюються внаслідок згортання словосполук (найчастіше – прикметниково-іменникових) в іменник (найчастіше розмовний), який стає омонімом до вже наявної одиниці (простого іменника чи універба), трапляються також усічення. Більшість нових омонімів-результатів повторного використання словотвірної моделі утворено за допомогою суфіксів **-к(а)**, **-ик** / **-ник**. Це доводить активність моделей словотворення з ними і певних твірних основ. Аналізовані нові омоніми позначають активне для мовців поняття, адже вони або називають нові реалії та явища, які нещодавно з'явилися в українському просторі (це назви нових пристроїв, знарядь та деталей, комп'ютерних програм (*материнка*, *цифра*, *читалка*), хвороб (*корона*)) або засвідчують нові значення для знайомих форм у межах однієї (*народник*, *телевізійник*) чи кількох словотвірних категорій (*мовник*). Чимало нових омонімів притаманні розмовній сфері, професійному сленгу та мові ЗМІ. Деякі з таких одиниць демонструють широку лексичну сполучуваність та словотворчу продуктивність, що доводить їхній значний функціональний потенціал у сучасній українській мові.

Джерела

АУТС – Пройдаков Е. М., Теплицький Л. А. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. Вид. 1. Київ: Видавничий Дім «СофтПрес», 2005. 552 с.

ВЗ – Сайт газети «Високий замок». URL: <https://wz.lviv.ua/>

ВМР – Вінницька міська рада: офіційний сайт. URL: <https://www.vmr.gov.ua/default.aspx>

Волинь24 – Волинь24. Інформаційний патруль: Інтернет-ресурс. URL: <http://www.volyn24.com/>

Д – Сайт газети «День». URL: <https://day.kyiv.ua/uk>

Детектор – Детектор медіа: українське інтернет-видання про медіа. URL: <https://detector.media/>

ДТ – Сайт газети «Дзеркало тижня». URL: <https://zn.ua/ukr/>

ІМІ – Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/>

КК – Київська камерата: сайт національного ансамблю солістів. URL: <http://kievkamerata.org/ukr/>

РПР – Реанімаційний пакет реформ. URL: <https://rpr.org.ua/>

СМ – Мазурик Д. Нове в українській лексиці: Словник-довідник. Львів: Світ, 2002. 130 с.

СО – Словник омонімів української мови. О. М. Демська, І. М. Кульчицький. Львів: Фенікс, 1996, 223 с.

СУМ-11 – Словник української мови: В 11 томах. Київ: Наук. думка, 1970-1980.

СУМД – Словник української мови в 11 т. Додатковий том: у 2-х кн. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго. 2017.

СУМЖ – Словник української мови. Відп. ред. В. В. Жайворонок. 2-е вид. Київ: ВЦ «Просвіта», 2016. 1316 с.

УЖ – Ставицька Л. Український жаргон. Словник. Український науковий інститут Гарвардського університету, Інститут критики; Національна Академія наук України, Інститут української мови. Київ: Часопис «Критика», 2005. 494 с.

Укрінформ – УКРІНФОРМ. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/block-lastnews>

УНІАН – Сайт інформаційної агенції. URL: <https://www.unian.ua/>

УНН – Українські національні новини. URL: <https://www.unn.com.ua/>

УП – Сайт газети «Українська правда». URL: <https://www.pravda.com.ua/>

ФБ – Фейсбук. URL: <https://www.facebook.com/>

IPkey – Цікаві новини зі світу науки і техніки. URL: <http://ipkey.com.ua/uk/>

GP – Google Play. URL: <https://play.google.com/>

MOYO – Інтернет-магазин. URL: <https://www.moyo.ua/>

Nauka – Наукаінформ: наукова онлайн-бібліотека. URL: <http://naukainform.kpi.ua/default.aspx>

Rozetka – ROZETKA: сайт онлайн-магазину. URL: <https://rozetka.com.ua/ua/>

Suspilne – Суспільне. Новини. URL: <https://suspilne.media/>

Weche – Weche:сайт. URL: <https://weche.info/>

Zaxid – Портал Zaxid.net. Перше аналітичне інтернет-видання Львова. URL: <https://zaxid.net/>

Zkan – ZKAN.COM.UA: сайт. URL: <https://zkan.com.ua/>

Література

1. Булаховский Л. А. Об омонимии в славянских языках. Булаховський Л.А. Вибрані праці: В 5 т. К., 1978. Т. III. С. 320–329.

2. Ермакова О. П. Влияние идиоматичности семантики производных слов на повторную реализацию словообразовательных моделей в русском именном словообразовании последних десятилетий (к проблеме взаимодействия словообразования и лексики). Новые пути изучения словооб-

разования славянских языков. 2-е заседание Междунар. комиссии по славянскому словообразованию, Магдебург, 9 – 11.10.97. Magdeburg: Peter Lang, 1999. S. 239–245.

3. Исаченко А. К вопросу о структурной типологии словарного состава славянских литературных языков. *Slavia*. 1958. XXVII, 3. С. 334–352.

4. Карпіловська Є. А. Універбація в колі інших способів мовної компресії. *Univerbacija/Univerbizacija u slavenskim jezicima*. Sarajevo: Slavistički komitet, 2018. S. 169-180.

5. Клименко Н. Універбація, універбізація. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. [3-є вид., випр. і доп.] Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. 776.

6. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. Харків: Вид-во при Харк. ун-ті «Вища школа», 1977. 114 с.

7. Тараненко О. О. Омоніми. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В.М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. [3-є вид., випр. і доп.] Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. С. 454–455.

Legend

АУТС – Proidakov E. M., Teplyts'kyi L. A. (2005). English-Ukrainian Explanatory Dictionary of Computer Science, Internet and Programming. Ed. 1. Kyiv: SoftPress Publishing House (in Eng. and Ukr.).

ВЗ – Website of the newspaper “High Castle”. URL: <https://wz.lviv.ua/> (in Ukr.).

ВМР – Vinnytsia City Council: official site. URL: <https://www.vmr.gov.ua/default.aspx> (in Ukr.).

Волинь 24 – Volyn24. Information patrol: Internet resource. URL: <http://www.volyn24.com/> (in Ukr.).

Д – Website of the newspaper “Day”. URL: <https://day.kyiv.ua/uk> (in Ukr.).

Детектор – Media Detector: Ukrainian online publication about media. URL: <https://detector.media/> (in Ukr.).

Т – Website of the newspaper “Mirror of the Week”. URL: <https://zn.ua/ukr/> (in Ukr.).

МІ – Institute of Mass Information. URL: <https://imi.org.ua/> (in Ukrainian).

К – The National Ensemble of soloists “Kyivs’ka kamerata”. URL: <http://kievkamerata.org/ukr/> (in Ukr.).

PP – Public Association “Reanimation Package of Reforms Coalition”. URL: <https://rpr.org.ua/> (in Ukr.).

CM – Mazuryk, D (2002). New in Ukrainian vocabulary: Dictionary-reference book. Lviv: Svit (in Ukr.).

CO – Dems’ka, O. M., Kul’chyts’kyi, I. M. (1996). Dictionary of homonyms of the Ukrainian language. Lviv: Phoenix (in Ukr.).

СУМ-11 – Horets’kyi, P. I., Buriachok, A. A., Hnatiuk, H. M., Shvydka, N. I., Dotsenko, P. P., Chertoryz’ka, T. K. ... Iurchuk, L. A. (Eds.). (1970–1980). Dictionary of the Ukrainian language: In 11 volumes. Kyiv: Nauk. opinion (in Ukr.).

СУМД – Hrytsenko, P. Iu., Vynnyk, V. O, Hnatiuk, I. S., Horodens’ka, K. H., Didun, L. I., Iermolenko, S. Ia., Kozyrieva, Z. H., Movchun, L. V. ... Tsymbaliuk-Skopnenko T. V. (Eds.). Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes. Additional volume: in 2 books. Kyiv: Dmytro Burago Publishing House (in Ukr.).

СУМЖ – Zhaivoronok, V. V. (2016). Dictionary of the Ukrainian language. Kyiv: VC “Prosvita” (in Ukr.).

УЖ – Stavyts’ka, L. (2005). Ukrainian slang. Vocabulary. Kyiv: Critics Magazine (in Ukr.).

Укрінформ – UKRINFORM. Multimedia platform of foreign broadcasting of Ukraine. URL: <https://www.ukrinform.ua/block-lastnews> (in Ukr.).

УАН – News agency website. URL: <https://www.unian.ua/> (in Ukr.).

УНН – Ukrainian national news. URL: <https://www.unn.com.ua/> (in Ukr.).

П – Website of the newspaper “Ukrainian Truth”. URL: <https://www.pravda.com.ua/> (in Ukr.).

ФБ – Facebook. URL: <https://www.facebook.com/> (in Ukr.).

IPkey – Interesting news of science and technology. URL: <http://ipkey.com.ua/uk/> (in Ukr.).

GP – Google Play. URL: <https://play.google.com/> (in Ukr.).

MOYO – Internet-shop. URL: <https://www.moyo.ua/> (in Ukr.).

Nauka – Naukainform: scientific library. URL: <http://naukainform.kpi.ua/default.aspx> (in Ukr.).

Rozetka – ROZETKA: Internet-shop. URL: <https://rozetka.com.ua/ua/> (in Ukr.).

Suspilne – Public. News. URL: <https://suspilne.media/> (in Ukr.).

Weche – Weche: website. URL: <https://weche.info/> (in Ukr.).

Zaxid – Zaxid.net portal. The first analytical online publication in Lviv. URL: <https://zaxid.net/> (in Ukr.).

Zkan – ZKAN.COM.UA: website. URL: <https://zkan.com.ua/> (in Ukr.).

References

1. Bulakhovs`kyi, L. A. (1978). On homonymy in Slavic languages. Bulakhovs`kyi, L. A. Selected works: In 5 vols. Kyiv: Nauk. opinion. Volume III. 320–329. (in Ukr.).
2. Ermakova, O. P. (1999). Influence of idiomatic semantics of derived words on the re-implementation of word-formation models in Russian noun word-formation in recent decades (on the problem of interaction of word-formation and vocabulary). New ways of studying the word formation of Slavic languages. 2nd meeting International. Commission on Slavic Word Formation, Magdeburg, 9 – 11.10.97. Magdeburg: Peter Lang. 239–245 (in Russ.).
3. Isachenko, A. (1958). On the question of the structural typology of the vocabulary of Slavic literary languages. *Slavia*. XXVII, 3. 334–352 (in Russ.).
4. Karpilovs`ka, Ie. A. (2018). Univerbation in the circle of other methods of speech compression. *Univerbacija/Univerbizacija u slavenskim jezicima*. Sarajevo: Slavistički komitet. 169–180.
5. Klymenko, N. (2007). Univerbation. Univerbalization. In V. M. Rusanivskyi, O. O. Taranenko, M. P. Ziabliuk, Ie. A. Karpilovska, I. R. Vykhovanets, P. Iu. Hrytsenko ... O. B. Tkachenko (Eds.) *Ukrainian language: encyclopedia*. Kyiv: Ukrainian Encyclopedia Publishing House. M.P. Bazhana, 776 (in Ukr.).
6. Taranenko, O. O. (2007). Homonyms. In V. M. Rusanivskyi, O. O. Taranenko, M. P. Ziabliuk, Ie. A. Karpilovs`ka, I. R. Vykhovanets', P. Iu. Hrytsenko O. B. Tkachenko (Eds.) *Ukrainian language: encyclopedia*. Kyiv: Ukrainian Encyclopedia Publishing House. M.P. Bazhana, 454–455 (in Ukr.).

Yuliia Tsyhvintseva

New homonyms in the conceptual system of the modern Ukrainian language

This article focuses on the dynamic processes at the lexical level. The research was based on academic dictionaries and dictionaries of new words, online media texts, and specialized professional sites, the Ukrainian journalism, and posts by Facebook users. The author considers the phenomenon of the reuse of an existing derivation model as a way of updating the semantics of a word.

Among the new homonyms, the consequences of univerbation and the unit formed by the reuse of recurrent derivational model, which arise as a result of the further development of word ambiguity, but are perceived as independent, are singled out.

On the basis of a broad interpretation of univerbation, not only suffix formations are involved in homonyms-univerbs, but all cases of semantic conden-

sation. Among the new homonyms identified, several groups of vocabulary with different categorical meanings were identified, namely: names of technical devices, tools and parts (*материнка, цифра, читалка*), names of character traits (*совок, негатив*), names of diseases (*корона*), names of phenomena of the financial sphere (*комуналка*) etc.

It was proved that the productive way of emergence of new homonyms is the formation of words from the same roots or bases with the help of the same affixes. New homonyms formed with the help of productive in the Ukrainian language suffixes **-ик**, **-к(а)**, **-ець** are analyzed. It was found that the *reuse of recurrent derivational model* is inherent in tokens within the same word-forming category of derivatives (*народник, телевізійник*) and in different (*мовник*).

It was observed that most of the new homonyms are not recorded in dictionaries, but actively function in texts of colloquial, journalistic and artistic styles.

The functional potential of new homonyms is shown, their importance for speakers and value for the development of the conceptual system of language are proved.

Key words: *linguistic compression, neosemantism, new homonym, reuse of recurrent derivational model, univerbation*